

LANDLOPERS

Honderd jaar geleden trokken veel mensen voor hun beroep nog wandelend door het landschap. Tegenwoordig moet je deze 'landlopers' met een lantarentje zoeken. Maar ze zijn er nog. Wim Huijser gaat met ze op pad en voert een wandelgesprek over een loopbaan. Met veldbioloog Niels Godijn bezoekt hij het Buijtenland van Rhoon.

Veldbioloog Niels Godijn: 'DOOR HUN AANWEZIGHEID VERRADEN VOGELS WAT ER IN HET LANDSCHAP GEBEURT'

Grauwe Kiekendief - Kenniscentrum Akkervogels (GKA) is een stichting die zich inzet om de grauwe kiekendief als broedvogel voor Nederland te behouden. Tijdens het broedseizoen staan professionals en vrijwilligers dag en nacht klaar om samen met de boeren nesten te beschermen. Inmiddels richt de stichting zich in haar onderzoek op het hele ecosysteem op en rond akkers en zoekt ze naar wegen om natuur en landbouw beter met elkaar te laten samenleven. In de polders van het Buijtenland van Rhoon neemt veldbioloog Niels Godijn ons mee om uit te leggen hoe het anders kan.

Tekst: Wim Huijser **Fotografie:** Andrea Gulickx

NIELS GODIJN, VELDBIOLOOG

GEBOORTEPLAATS EN -JAAR:
Spijkenisse, 1992

EEN WANDELEND
BEROEP SINDE: 2014
AANTAL WANDELKILOMETERS
PER JAAR: CA. 1.000 KM

GEREEDSCHAPPEN DIE
IK MEEDRAAG:
verrekijker, camera,
meetinstrumenten, potjes
en zakjes, proviand

FAVORIETE WANDELGEBIED:
Zuid-Hollandse eilanden

hem niet alleen maar om de vogels, hij wil vooral het hele landschapsplaatje zien.

Het tij keren

We beklimmen een grasdijk met esdoorns. De oude zeedijk die door de polder loopt, is een ideale biotoop voor allerlei bloemen, insecten en vogels, zo vertelt Niels. Hij wijst op de madeliefjes als vroege voorjaarsbode. “Net zoals ik van een open landschap houd, geldt dat ook voor bepaalde planten en dieren, en met name voor akkervogels. Die zijn heel karakteristiek voor dit soort gebieden. Maar ze zijn wel op hun retour. Dat is al een halve eeuw zo en dat gaat nog steeds door.

Momenteel is er gelukkig veel aandacht voor zaken als natuur en milieu, klimaat en landschap. Daardoor ontstaan ook kansen om die achteruitgang te stoppen. Maar zover is het nog niet. Wat wij proberen, is het tij te keren. De insteek van onze stichting is om het onderscheid tussen landbouw en natuur te verminderen en om te zoeken naar oplossingen die beide partijen ten goede komen, of in ieder geval niet benadelen. Je zou dat symbiose kunnen noemen. En dat is tegelijkertijd mijn motto.”

Hij legt uit dat de boer en de kievit beide de dupe zijn van de schaalvergroting en industrialisatie van de agrarische sector. “Boeren hebben steun nodig om het hoofd

Na een stormachtige nacht is de lucht volledig opengetrokken. Toch buldert de wind nog hevig als we midden in de Molenpolder bij Rhooon uit de auto stappen. De kans dat we op onze wandeling veel vogels zullen zien is daardoor klein, vertelt Niels terwijl we onze kaplaarzen aantrekken. Het maakt niet uit; de zon schijnt en we gaan de dijken op! In het noorden steekt de moderne architectuur van nieuwe stadsdelen in de gemeente Barendrecht boven de dijk uit. Nog verder weg zien we de skyscrapers van Rotterdam. Maar vlak voor ons is het landschap weids en open. Het is het gebied waarin Niels Godijn is geboren en getogen.

“Dit is een typische zeeleipolder”, legt hij uit. “Zoals in een groot deel van de Zuid-Hollandse eilanden en Zeeland staan die vooral ten dienste van de akkerbouw. Ik liep hier als zesjarige al dagelijks met een verrekijker rond. Niet om te spelen, maar om doelgericht vogels te zoeken en te observeren. Mijn vader was altijd geïnteresseerd in roofvogels en het verzamelen van vogelschedels. Zelf ging ik ook al heel vroeg in mijn eentje vogelen, zelden met vrienden. Dat vond ik het meest ontspannend. En daar is zo’n polderlandschap

natuurlijk heel geschikt voor. Je bent hier echt alleen in een oer-Hollands landschap. Met dijken en akkers en eindeloze bomenrijen. Prachtig!” Of het mooi weer is of grauw, maakt Niels niet uit. Hij vindt het er bij grijs weer alleen maar mooier op worden. “Geef mij maar dat druilerige, verdrietige weer. Dat is het beste om het landschap te ervaren.” Uiteindelijk is zijn hobby ook zijn werk geworden. Als veldbioloog werkt hij voor het Kenniscentrum Akkervogels, een professionele organisatie met aandacht voor onderzoek, advies en lobby. Maar het gaat

boven water te houden. Dat is voor een bedrijf natuurlijk een vreemd principe. Dat betekent dat je niet eerlijk wordt beloofd, maar meer benut. En het heeft ook grote gevolgen voor de natuur. Wij proberen daar als stichting verandering in te brengen.”

Draagkracht van het landschap

In de afgelopen decennia heeft Niels Godijn die negatieve lijn zelf zien voltrekken. Door veel in hetzelfde gebied te komen, zag hij het landschap veranderen. In zijn jeugd zat de polder nog vol veldleeuweriken, graspiepers en patrijzen. Maar dat is verleden tijd. Toen in de jaren zeventig in de polder de eerste broedvogels in kaart werden gebracht, zaten in één vierkante kilometer polderland gemiddeld ruim vierhonderd broedvogels. Diezelfde kilometer vandaag de dag telt er nog maar negentig. Dat is een afname van meer dan tachtig procent van alle vogels. “Een heel zorgwekkend signaal”, beaamt Niels. “Er zijn ook wel vogelsoorten die van de veranderingen profiteren, maar dat weegt niet op tegen de afname. En het gaat niet alleen maar om de kiekendief of de veldleeuwerik, maar ook om de mus, de spreeuw, de merel en eenden. De draagkracht van het landschap is blijkbaar niet meer in staat om die aantallen van vroeger te huisvesten. Op het oog lijkt er niets aan de hand en iedereen die hier loopt vindt het nog prachtig. Maar wat ze zien is alleen nog maar het silhouet. De ziel is eruit.”

We turen in de verte waar acht reeën de polder kruisen. Niels pakt zijn verrekijker. “En daar gaan twee veldleeuweriken. Horen jullie ze? Heerlijk geluid!” Waar hij minder enthousiast van wordt zijn landbouwgebieden die onder water worden gezet ten behoeve van nieuwe natuur. Hij vindt dat zonde, omdat daarmee

‘De draagkracht van het landschap is blijkbaar niet meer in staat om die aantallen vogels van vroeger te huisvesten.’

het cultuurlandschap wordt uitgewist, waardoor het contrast tussen natuur en landbouw in stand blijft. “Ik geloof er heilig in dat als je grote veranderingen wilt bereiken, je iets moet bedenken in de gangbare bedrijfsvoering. Anders heeft het onvoldoende effect. Dan blijven het postzegels.”

Waarnemingen het jaar rond

Als ik vraag of de negatieve ontwikkelingen hem niet mistroostig maken, knikt Niels. “Het geeft zeker een gevaarlijke balans. Aan de ene kant moet het je enorm aan het hart gaan om je er ook voor in te kunnen zetten. Maar je moet tegelijk uitkijken dat je er niet door uit het veld

geslagen raakt. Maar er zijn ook positieve ontwikkelingen gaande en die moet je aangrijpen.”

Meestal wandelt Niels in de polder zijn vaste route. Daar doet hij ongeveer vijf uur over. Onderweg staat hij niet veel stil, want hij wil zo veel mogelijk op dezelfde manier lopen. Daardoor heeft hij een goed inzicht gekregen in de vogelstand gedurende een jaar. Dat het met name voor spreeuwen een heel goede winter was, kan hij aantonen met cijfers, want onderweg legt hij iedere waarneming met coördinaten vast in een app. Aan het eind van een wandeling levert dat zo’n 250 waarnemingen op die allemaal op de kaart staan. “Als je dat tien jaar lang doet en je legt al die kaarten over elkaar heen, dan leer je de individuele vogels kennen. Zo herken ik de buizerds omdat ze altijd op hetzelfde paaltje zitten en ik kan zo ook voorspellen wat ik tegen ga komen. Maar je leert vooral hoe een specifieke soort het landschap gebruikt. En als je weet wat die het jaar rond doet, en je weet waar ze broeden, wat ze eten en waar ze overwinteren, dan kun je die soort ook in de kaart gaan spelen. Als stichting doen we dat van

oudsher gericht op de grauwe kiekendief. Die overwintert in Afrika, dus die moet je ook daar blijven volgen om te zien hoe hij zich in de Sahel gedraagt. Uiteindelijk krijg je zo een goed beeld van zijn gedragingen. En daardoor ontdek je ook waar de knelpunten zitten.”

Oude dijken

Niels maakt zijn wandelingen door de polder puur als hobby. Maar de overlap met zijn professionele werk is erg groot. Voor het Kenniscentrum Akkervogels is hij de enige fulltime-monitor in Zuidwest-Nederland, al krijgt hij ook heel veel hulp van andere vogelaars en vrijwilligers. Een project waar hij zich onder andere mee bezighoudt betreft de oude dijken. Daarvoor gaat hij ook geregeld naar Tholen en Schouwen. In de winter zit hij niet graag stil, maar in het broedseizoen blijft hij op sommige plekken langere tijd posten om te kijken of een vogel zijn nestlocatie verradt. “Ik wil weten waar ze broedt en hoeveel eieren ze heeft. En ook daarna blijf ik die vogel volgen, zodat ik ook weet of die eieren uitkomen. En ik volg de kuikenfase om te

ontdekken hoeveel er ook daadwerkelijk grootgebracht worden. Daardoor krijg je een soort demografisch inzicht in een bepaalde populatie. En dan kun je ook verklaren waarom die toe- of afneemt.”

Plukresten

“Een torenvalk”, roept hij als we, net als de roofvogel, proberen tegen de wind in te komen. Van roofvogels weet Niels precies hoeveel broedparen er in het gebied zijn. Maar hij vindt het vooral interessant om te weten wat ze eten. “Roofvogels hebben het imago dat ze alles eten wat los en vast zit. Maar als je ze echt observeert tijdens de jacht, dan zie je dat hun succeskans maar heel klein is. Meestal komen de prooivogels er goed vanaf. Het zijn alleen de zwakke broeders die ze er tussenuit halen.” Tijdens zijn wandelingen komt hij geregeld uit elkaar getrokken vogels tegen, zogeheten plukresten. Aan de hand van de veren zijn die nog te herkennen en daardoor krijgt hij een goed beeld van wat er gegeten wordt. “Wanneer je dat allemaal op een rijtje zet, zie je dat in de nazomer en de herfst de jonge roofvogels, die het jagen nog moeten leren, het liefst jonge duiven als prooi kiezen. Maar in de

winterperiode zijn het vooral watervogels als eenden en meerkoeten. Van de kerkuilen in dit gebied weet ik exact wat voor voedsel de jongen krijgen.”

Uit zijn zak haalt Niels wat veren. “Kijk, dit zijn een staartveer en een flankveer van een kramsvogel. Vermoedelijk een prooi van de blauwe kiekendief, die we tegenwoordig wat vaker in de polder zien. En dit zijn veren van een wintertaling. Dat

Maar hoe zit het nou met die grauwe kiekendief? Want dat is toch de naamgever van de stichting waarvoor hij werkt. “Die heb ik in dit gebied pas één keer gezien”, bekent hij. “Ze zijn aan deze kant van het land als broedvogel uitgestorven. In heel Nederland broeden nog maar 50 tot 100 paar en vrijwel allemaal in Groningen en Friesland. Maar hij is het icoon van het hele ecosysteem. We zien hier wel

het binnenland. Ook wil hij nog meer te weten komen over zijn eigen woonomgeving. “Je leert je eigen gebied pas kennen als je er vaak en jarenlang komt. Dan pas leer je begrijpen hoe het landschap is ontstaan door het samenspel van land, water en wind. Bovendien houd ik er niet van om eerst ver weg te moeten. Veel van mijn leeftijdgenoten zouden, als je ze hier neerzet, niet weten hoe ze thuis moesten komen. Die kennen hun leefomgeving helemaal niet. Maar ze vliegen wel de wereld over. Het liefst naar Paraguay! Er zijn ook weinig mensen uit de directe omgeving die in het buitengebied wandelen. Het is hier alleen druk op de eerste en de laatste mooie zondag van het jaar. En dan ben ik hier even niet.”

‘Ik liep hier als zesjarige al dagelijks met een verrekijker rond. Niet om te spelen, maar om te zoeken en te observeren.’

was een volwassen mannetje dat er is uitgepikt door een slechtvalk. Vaak neem ik de veren mee voor mijn referentiecollectie. Maar omdat ze zo mooi zijn, kan ik ze ook moeilijk laten liggen.”

Jagen op muizen

Wat Niels ook bij zich heeft zijn twee braakballen van muizen etende vogels. “De langwerpige is van een blauwe reiger”, zo legt hij uit. “Het is een misvatting dat de reiger alleen op vissen en kikkers jaagt. Het grootste deel van het jaar jaagt hij op muizen. Dat geldt ook voor de grote zilverreiger. Dus als je groepen reigers ziet, weet je ook meteen dat daar een muizenbolwerk zit. Zo verraden de vogels door hun aanwezigheid wat er in het landschap gebeurt. Wat ik dan weer wil weten is waarom die muizen daar zitten. In die braakbal van de blauwe reiger vind je hoofdzakelijk haar, maar vaak ook mollennagels.” Hij wijst op een uitsteeksel. “En wat je hier ziet, is een stukje kreeft.”

de bruine kiekendief. Die broedt in de grienden en die komt alleen binnendijks om zijn prooien te vangen. Maar de veldleeuwerik, de Kievit en de kwikstaart zijn net zo belangrijk. Met elkaar laten ze de sterke wisselwerking zien tussen natuur en landbouwgebied. Het zou mooi zijn als we dat een duwtje in de rug kunnen geven.” Dat duwtje in de rug krijgen we al wel als we even later op de Schenkeldijk onder de populieren lopen. Voor Niels is het een mooi voorbeeld hoe door goede samenwerking met het Waterschap Hollandse Delta betere resultaten gehaald kunnen worden. “Vroeger werd deze dijk geklepeld, waardoor er in één klap een heel leefgebied werd weggevaagd. Nu hebben we voor elkaar gekregen dat er één keer per jaar wordt gehooïd. Daardoor is de biodiversiteit op de dijk enorm toegenomen.”

Kustmens

Niels Godijn noemt zich ‘een echt kustmens’. Omdat hij graag de horizon wil kunnen zien, wandelt hij weinig in

